

Vroeger werden schelpen op het strand gevonden of opgevisst uit ondiep water. Na de ontdekking van de rest van de wereld en de opbloei van de handel, kwamen er tropische schelpen naar Europa. Sommige schelpen waren zeer geliefd en vooral zeldzame schelpen waren, speciaal voor verzamelaars, veel geld waard.

Voorals door de helm en sportduikers is deze markt opengebrouwen en zijn de rijkdommen van de ondiepe zee in al zijn vorm en variëteit in de openbaarheid gebrachten. Schelpdieren zijn een succesvolle soort en nog steeds geliefd bij verzamelaars.

Marion Haarsma is een van die verzamelaars. Op foto's wel te verstaan. Als kind was ze al gefascineerd door de zee en schelpen. Het is een nieuwsgierigheid, die, zo zegt ze, alleen maar groter wordt. In deze uitgave van Onderwatersport deel 1 van haar ook fotografische schelpenverhaal. De tweekleppigen. In de volgende Onderwatersport deel 2. De echte huisjesslakken

Van verzamelobject tot levend dier

Deel 1

Oman is een van die landen waar verzamelaars dagenlang langs het strand lopen. Dit land heeft, waarschijnlijk door zijn unieke ligging op de rand van meerdere grote zeeën maar liefst 600 verschillende schelpensoorten!

TEKST EN FOTO'S **MARION HAARSTMA**
WWW.ONDERWATERFILM.NL

Het rapen van schelpen op het strand is een redelijk ongevaarlijke bezigheid, maar het verzamelen onderwater kan voor problemen zorgen. De beroemde triton of trompetschelp eet een gevaarlijke zeester, die weer het

koraal verwoest. En sommige soorten eten weer zee-egels, waar er ook niet teveel van moeten zijn. Zo houdt de natuur zichzelf in evenwicht.

MOSSEL EN OESTER Bovenwater is natuurlijk de huisjesslak bekend. Het slakkenhuisje beschermt het diertje tegen vijanden en behoedt het voor uitdroging. Eigenlijk is dat onderwater hetzelfde. Maar er is ook de scheiding tussen tweekleppigen en schelpdieren met een huisje.

Voorbeelden van tweekleppigen zijn heel makkelijk te vinden. Denk maar aan de mossel en de oester. Deze schelpdieren hebben twee openingen, een instroom en een uitstroom en zo filteren ze de voedseldeeltjes uit het water. Bijna

alle schelpdieren zijn eetbaar, daarom worden ze uit de zee gevangen of gekweekt.

WANDLAMP De pinna of steekmossel in de Middellandse zee is een voorbeeld van een

Gewone bovenwater huisjesslak

Doopvontschelp, Anilao

mosselsoort die heel groot kan worden en ook zeer ernstig wordt bejaagd! Heel lang geleden waren ze in de nodige huizen te vinden. Als een wandlamp van een halve pinnaschelp, met een lampje er achter. Heel erg mooi, maar nu

Schelpen van het strand in Oman

is dat niet meer 'done'. Er wonen twee kleine kreeftjes in een pinna, een prachtige symbiose.

In de tropen is de vijlmossel te vinden, de gidsen tonen die graag. De schelp zit vaak verborgen tussen de rotsen, dan is alleen de mantel zichtbaar. Die is prachtig rood van kleur en tussen de uitstekende tentakels door, kan het ook nog eens lichtflitsen geven. Dat is moeilijk te fotograferen, het is eigenlijk meer iets voor de film.

ZWEMMEN Ook de beroemde Shell schelp is ook een tweekleppige. Dit is een bijzondere soort, in zoverre dat deze schelpen op de rand sensoren hebben, die als oogjes functioneren. De donkerblauwe knopjes zijn eenvoudige ogen, die licht en donker kunnen waarnemen. De schelp kan ook heel goed zijn grootste vijand, de zonnester, waarnemen. Hij kan vluchten door zijn kleppen krachtig te sluiten en zo al zwemmend aan zijn vijanden, de zeesterren, ontsnappen.

In Bretagne komt de Sint Jacobsschelp voor. Het is goed zoeken, want de Fransen eten echt alles. Het kleine broertje van deze schelp in Nederland is de wijde mantel. Die heeft ook van die mooie, blauwe oogjes, maar is een stuk kleiner. Waarom die naam de wijde mantel? Het is een rare naam voor zo 'n klein schelpje. Die namen zijn niet altijd te begrijpen.

GROOT De grootste tweekleppige is de doopvontschelp. Misschien is het wel het allergrootste schelpdier met een dikke, zware schelp. Het is weer een rare naam. Zouden ze echt gebruikt zijn in kerken als doopvont? Ook deze grote schelpen, met prachtige kleuren op de mantel, worden ernstig bedreigd. Vooral in Aziatische landen zijn ze een delicatessen. Geluk gehad in twee verschillende gebieden te mogen duiken, waar ze beschermd (en bewaakt) worden.

Ook in de tropen zijn de fel gekleurde kammoesterren te vinden. Maar zodra ze worden

Terehartschelp

Gewone schaalhoorn, *Patella vulgata*

Wijdemantel, *Aequipecten opercularis*

Doopvontschelp, Sabang

Filipijnse tapijtschelp, *Ruditapes philippinarum*

Mesheft, *Ensis americanus*

Kamoester, Sabang

Jacobsschelp, Pecten maximus

Mosselen, Bergse diepsluis

Oester, Bali

Oester, Grevelingen

Steekmossel, Pinna squamosa

benaderd sluiten ze zich helaas. Soms wordt er één kans geboden om een goede opname te maken. Daarna sluit de oester zich gegarandeerd!

NEDERLAND Het is niet de bedoeling om alle tweekleppigen te bespreken, maar ook in de Nederlandse wateren zijn er veel. De mesheft is een algemene soort, maar toch ook weer moeilijk te fotograferen. Zodra een duiker dichterbij komt, sluit de schelp zich en verdwijnt in de grond. Een keer gelukt een opname te maken waarop nog net het schelpdier is te zien met de in en uitstroomopening. Exoten zijn er in Nederland ook, o.a. de Filipijnse tapijtschelp (*Ruditapes philippinarum*). Gevonden bij de Bergsediepsuis, gewoon in het zand.

Er zijn ook schelpen met de vorm van een tweekleppige, maar met een soort halve schelp. De schaalhoren of puntkokkel (*Patella vulgata*) is gespecialiseerd in het leven in de getijdenzone. Hij klemt zich vast met zijn gespierde voet aan de rotsen en tijdens de nacht en bij voorkeur met laagwater loopt 'ie al etend over de stenen en eet algen. Hij schijnt tientallen centimeters af te kunnen leggen om dan weer terug te keren naar zijn eigen plek.

STERKE VOET Ook in het buitenland zijn er van die 'halve' schelpen. De abalone of zeeoor is ook een soort halve tweekleppige. Hij heeft eveneens een sterke voet, graast daarmee de

Abalone of oorschelp, Sabang

Gladde of blauwgestreepte schaalhoren *Patella pellucida*

Vijlmossel, Lembah

rotsen af en ook deze schelp is zeer goed eetbaar. De zeeoor in Amerika kan erg groot worden. In Europa is er een ander klein schelpje, de blauwgestreepte of gladde schaalhoren (*Patella pellucida*). Hij lijkt niet op de gewone schaalhoren, die is puntig van vorm. Deze is klein en glad, maar erg mooi. Op de foto graast 'ie op het wier, het spoor is te zien.

Nog een Wijdemantel met de duidelijk zichtbare blauwe 'oogjes'

Een echt buitenbeentje bij de tweekleppigen is de keverslak, al eens gevonden in de getijdzone in de tropen. In Nederland is 'ie ook te vinden, wel veel kleiner. Vooral bij de Bergse diepsluis zijn er veel. Ze hebben een schaal bestaande uit 8 platen en ook deze schelp graast de algen van de rotsen.

Keverslak op mossel

De Shell-schelp, Musandam